

จังหวัดกาฬสินธุ์

ระดับการคัดสรร

อำเภอ

1. ชื่ออาหาร

ชื่อหลัก : ขนมหั่วตัดสมุนไพร

ชื่ออื่นๆ เช่น ชื่อภาษาถิ่น (ถ้ามี):

2. แหล่ง

ชุมชน อำเภอ กุฉินารายณ์ ตำบล สมสะอาด

3. ประเภทอาหาร

3.1 หมวดหมู่

3.2 ลักษณะ หวาน

ถั่วลิสงเป็นพืชตระกูล ถั่วที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศไทยพืชหนึ่ง ที่ให้เมล็ดเป็นอาหารสำหรับมนุษย์ เนื่องจากมีคุณค่าทางโภชนาการสูงถือเป็นแหล่งอาหารโปรตีนและไขมัน ถั่วลิสงจัดเป็นพืชน้ำมันเพราะในเมล็ดแห้งประกอบด้วยน้ำมันร้อยละ 45-55 ซึ่งมีปริมาณสูงกว่าในพืชตระกูลถั่วชนิดอื่นๆ และมีโปรตีนร้อยละ 25-26

ถั่วลิสงมีถิ่นกำเนิดในทวีปอเมริกาใต้แถบประเทศบราซิล โบลิเวีย ปารากวัย อุรุกวัย และตอนเหนือของอาร์เจนตินาเชื่อว่าศูนย์กลางความแปรปรวนของสกุล *Arachis* นี้อยู่ในประเทศบราซิล แต่ชนิดที่ปลูกในปัจจุบันอาจมีถิ่นกำเนิดในบริเวณตอนใต้ของประเทศโบลิเวียจนถึงบริเวณตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศอาร์เจนตินา จากการสันนิษฐานถิ่นกำเนิดของถั่วลิสงแต่ละประเภทพบว่า ถั่วลิสงประเภท *Spanish type* (var. *vulgaris*) มีถิ่นกำเนิดครอบคลุมบริเวณตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศอาร์เจนตินา ปารากวัย และทางใต้ของบราซิลและถูกนำไปปลูกในประเทศแถบยุโรปประมาณปลายศตวรรษที่ 18 ถั่วลิสงประเภท *Valencia type* (var. *fastigiata*) มีถิ่นกำเนิดในประเทศปารากวัยและบราซิลตอนกลางซึ่งถูกนำไปปลูกในเมืองวาเลนเซีย ประเทศสเปนจึงเรียกว่าประเภทวาเลนเซีย ส่วนประเภท *Virginia type* (var. *hypogaea*) นั้น ไม่ทราบถิ่นกำเนิดที่แน่ชัด สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นบริเวณประเทศโบลิเวียแถบลุ่มน้ำอะเมซอน จากหลักฐานทางโบราณคดีทราบว่าชาวพื้นเมืองในประเทศเปรูรู้จักพืชนี้มานาน 1,200-1,500 ปีก่อนคริสตกาล ต่อมาหลังจากโคลัมบัสค้นพบทวีปอเมริกาในค.ศ. 1492 ชาวสเปนและโปรตุเกสได้นำเข้ามาปลูกในทวีปยุโรปแต่ไม่แพร่หลายเนื่องจากสภาพอากาศค่อนข้างหนาวเย็น ต่อมานำไปปลูกในทวีปแอฟริกาในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16 และมีการแพร่กระจายจากประเทศเปรูไปทางทิศตะวันตกสู่ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และอินโดนีเซีย ส่วนการแพร่กระจายขึ้นไปทางเหนือสู่ประเทศเม็กซิโกนั้นเกิดขึ้นภายหลัง การแพร่กระจายเข้าสู่ทวีปอเมริกาเกิดขึ้นหลังทวีปยุโรป โดยเชื่อว่าอาจนำเข้าไปจากแอฟริกาในสมัยที่มีการค้าทาสหรือนำเข้าไปยัง ประเทศสหรัฐอเมริกาอีกทางหนึ่งจากบริเวณหมู่เกาะคาริเบียน ปัจจุบันถั่วลิสงมีปลูกแพร่หลายในหมู่เกาะ East Indies ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย อินเดีย พม่า ไทย และทวีปอเมริกาเหนือ

4. ความเป็นมา (ภูมิหลัง/ความเชื่อ) /อัตลักษณ์ (ที่โดดเด่น) /ความสำคัญและคุณค่าทางสังคมและทางจิตใจที่มีในวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชน นั้นๆ

ความเป็นมา (ภูมิหลัง/ความเชื่อ)

บ้านสมสะอาด หรือบ้านปากทาง แต่เดิมย้ายแบบยกหมู่บ้านมาจากบ้านดงบัง ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของบ้านสมสะอาด ไปประมาณ 1 กิโลเมตร แต่เดิมหมู่บ้านแถบนี้มีไม่มาก บ้านดงบังตั้งประมาณ พ.ศ.2535 กลุ่มผู้ตั้งมาจากบ้านคันไ้ใหญ่ จังหวัดยโสธร บ้านโพธิ์ทอง บ้านบัว บ้านขาว บ้านหนองขุ่น อำเภอเสลภูมิ และบ้านโนนเมือง อำเภอกมลาไสย เมื่อประมาณ พ.ศ.2436 บ้านหนองบัวทองเกิดโรคภัยพิบัติ บ้านเดือด คนตายหลายคน บ้านแตกหนีมารวมกันที่บ้านดงบัง เมื่อบ้านดงบังอยู่มาจนถึง พ.ศ.2443 ก็เกิดไฟไหม้หมดทั้งหมู่บ้าน เมื่อไฟไหม้แล้วก็พากันสร้างเรือนเห้าย่อยอาศัยก่อน พอถึงเดือน 3 ปี พ.ศ.2443 จึงปรึกษากันย้ายมาตั้งที่บ้านสมสะอาดในปัจจุบัน ตอนแรกตั้งชื่อบ้านว่าบ้านปากทาง สาเหตุที่เรียกชื่อว่าปากทาง เพราะเรียกตามชื่อของทางน้ำไหลมาบรรจบกันหรือที่น้ำไหลต่างระดับกันแต่เดิม ตรง บริเวณร่องน้ำห้วยชันกับร่องน้ำหนองสรวง เป็นวังลึกเรียกตรงนั้นว่า“ปากทาง”เมื่อมาตั้งบ้านใกล้ปากทางจึงเรียกบ้านปากทาง ส่วนชื่อสมสะอาด นั้นฟังตั้งเมื่อ ประมาณ พ.ศ. 2460 – 2470 ตอนที่อำเภอย้ายจากเมืองกุศลิม มาอยู่บัวขาวและเปลี่ยนจากเมืองเป็นอำเภอ จึงได้เปลี่ยนชื่อจากบ้านปากทางมาเป็น ขนมหั่วตัด เป็นหนึ่งในขนมที่ใช้เช่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์และบรรพบุรุษ โดยธรรมเนียมจะต้องมีของเครื่องไหว้หลักคือเนื้อสัตว์ทั้งหลาย เป็ด ไก่ ปลา กุ้ง ปลาหมึก หมู และผลไม้มงคลรวมถึง ขนมมงคลต่างๆ ขนมเข่ง ขนมเทียน ขนมไข่ ขนมถ้วยฟู ขนมสาละ ขนมแห้งจันทน์ ถั่วตัด ข้าวพอง ขนมโก๋ และชีวท้อ และ หลังการไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์และบรรพบุรุษแล้วก็นำของไหว้เหล่านั้นมาทานเพราะเชื่อว่าจะเป็นสิริมงคล ซึ่งขนมถั่วตัดมีคุณค่าทางอาหารที่ส่งผลดีต่อสุขภาพ ควรที่จะเลือกขนมที่ประกอบด้วยถั่วและธัญพืชเพราะสามารถช่วยในการล้างพิษจากแป้งและความหวานได้ เป็นขนมมงคลที่จะใช้ในพิธีตั้งโต๊ะบูชาต่างๆ เช่นงานไหว้ครู ไหว้ศาลพระภูมิ ศาลเจ้าที่ และงานอะไรอีกมากมายเพิ่มความเป็นสิริมงคลในพิธี และมีความเชื่อว่าจะได้รับพรให้ร่ำรวย จึงเป็นที่นิยมใช้ในพิธีกรรมไทย

อัตลักษณ์ (ที่โดดเด่น)

บ้านสมสะอาดจนถึงปัจจุบันนี้ ชาวสมสะอาด เป็นชาวอีสานทั่วไป ที่มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ส่วนใหญ่จะเป็นการผลิตภาคเกษตรกรรม และเป็นเศรษฐกิจหลักที่สามารถนำเงินมาสู่ชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะข้าว อ้อย มันสำปะหลัง โดยเฉพาะถั่วลิสงมีการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกในพื้นที่ตำบลสมสะอาดกว่า 100 ไร่ ซึ่งปลูกมากเป็นอันดับ 3 ของพืชเศรษฐกิจของตำบลสมสะอาด โดยถั่วลิสงที่นิยมปลูก ได้แก่ ถั่วลิสงพันธุ์ขอนแก่น 84-8

ความสำคัญและคุณค่าทางสังคมและทางจิตใจที่มีในวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชน นั้นๆ

ขนมถั่วตัดสมุนไพร เป็นการนำวัตถุดิบและแรงงานจากชุมชน มาแปรรูปผลผลิตในท้องถิ่น สู่สินค้าคุณภาพให้กับกลุ่มชาวสมสะอาด ได้รวมตัวกันหลังจากฤดูกาลทำไร่ทำนา โดยวัตถุประสงค์เพื่อต้องการ มีรายได้ ช่วยครอบครัวให้มีความอยู่ดีกินดีขึ้น ช่วยเหลือสังคมตลอดจนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ โดยมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน หักต้นทุนการผลิตแล้วนำมาจัดสรรแบ่งปันสมาชิกกลุ่มทุกปี

5. องค์ประกอบของอาหาร (สูตร)

องค์ประกอบของอาหาร (สูตร)

ขนมถั่วตัดสมุนไพรกลุ่มแม่บ้าน บ้านสมสะอาด หมู่ที่ ๒ ตำบลสมสะอาด อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีนางอมรมิตร ทะสีละ เป็นประธานกลุ่ม ก่อตั้งขึ้นเพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์จากถั่วลิสง เนื่องจากชาวสมสะอาดปลูกถั่วลิสงเป็นจำนวนมาก จึงมีแนวความคิดที่จะถนอมอาหารในรูปแบบของขนมที่มีความกรอบอร่อย มีคุณค่าทางอาหารสูง เป็นอาหารบำรุงร่างกายได้ดี ใช้สูตรโบราณที่ได้รับการถ่ายทอดจากปู่ย่า ตายาย ในการผลิต การทำขนมถั่วตัดสมุนไพร เป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่นและมีการพัฒนาเพิ่มเติม ทำให้คนในชุมชนมีความผูกพันสามัคคี มีอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ในครัวเรือน เป็นการสร้างงานในชุมชน เกิดกระบวนการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม และเกิดความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของท้องถิ่นของตน

6. วิธีการ ประกอบอาหาร (บรรยายพร้อมแนบภาพนิ่งเป็นไฟล์นามสกุล JPEG หรือ TIFF ไม่น้อยกว่า 10 ภาพ ที่แสดงให้เห็นถึงรูปแบบดั้งเดิมและรูปแบบที่ปรับปรุงยุค และภาพเคลื่อนไหว ลงแผ่นซีดี/วีซีดี จำนวน 1 แผ่น)

บรรยาย รูปแบบ วิธีการ แบบดั้งเดิม (แนบภาพนิ่งเป็นไฟล์นามสกุล JPEG หรือ TIFF ไม่น้อยกว่า ๑๐ ภาพ ที่แสดงให้เห็นถึงรูปแบบดั้งเดิม และภาพเคลื่อนไหว ลงแผ่นซีดี/วีซีดี)	บรรยาย รูปแบบ วิธีการ แบบปรับปรุงยุค(ถ้ามี) (แนบภาพนิ่งเป็นไฟล์นามสกุล JPEG หรือ TIFF ไม่น้อยกว่า ๑๐ ภาพ ที่แสดงให้เห็นถึงรูปแบบที่ปรับปรุงยุค และภาพเคลื่อนไหว ลงแผ่นซีดี/วีซีดี)
---	---

7. การสร้างงานและรายได้

7.1 มีความสามารถในการผลิตเชิงปริมาณ พร้อมแสดง สาธิตและจำหน่ายในโอกาสต่างๆ มี

(ระบุเหตุผล)

7.2 การสร้างงานและรายได้ (ต่อครอบครัว/ชุมชน)

8. ชื่อ – สกุล ผู้ประกอบการหรือกลุ่มผู้ประกอบการ

ชื่อ – สกุล ผู้ประกอบการหรือกลุ่มผู้ประกอบการ

นางอมรมิตร ทะสีละ

ชื่อ และที่อยู่ของร้านจำหน่ายอาหาร

กลุ่มแม่บ้าน หมู่ที่ ๒ ตำบลสมสะอาด อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

ที่อยู่ติดต่อได้สะดวก

๖๗ หมู่ที่ ๒ ตำบลสมสะอาด อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

โทรศัพท์ 088-058-1683 โทรสาร

E-mail

9. รางวัล/เกียรติคุณที่ได้รับ (ระบุชื่อรางวัล/เกียรติคุณที่ได้รับ หน่วยงานที่มอบ ปีที่ได้รับ)

10. ผู้เรียบเรียงข้อมูล/ ผู้บันทึกข้อมูล/ รายชื่อคณะกรรมการคัดสรรรากวัฒนธรรม ผู้รับรองความถูกต้อง
ของข้อมูล

ผู้เรียบเรียงข้อมูล

ตำแหน่ง

วัน/เดือน/ปี ที่เรียบเรียงข้อมูล วันที่ เดือน ปี พ.ศ. 25

ผู้บันทึกข้อมูล

ตำแหน่ง

รายชื่อคณะกรรมการคัดสรรรากวัฒนธรรม ผู้รับรองความถูกต้องของข้อมูล

1.

ตำแหน่ง

2.

ตำแหน่ง

3.

ตำแหน่ง

ผู้ตรวจสอบและอนุมัติ

ตำแหน่ง วัฒนธรรมจังหวัด